

ються з великою швидкістю. У такій ситуації актор повинен володіти здатністю створювати концентроване емоційне поле, здатне утримувати увагу глядача та залучати його до процесу співпереживання. Це, своєю чергою, висуває нові вимоги до професійної підготовки актора. Йдеться не лише про технічне володіння голосом, пластикою чи сценічним рухом, але й про формування широкого культурного та інтелектуального світогляду. Актор має розуміти історичний контекст драматургії, соціальні умови формування персонажа, філософські смисли, закладені в художньому тексті. Лише за таких умов сценічний образ набуває глибини та переконливості.

У процесі сценічної взаємодії актор формує особливий енергетичний простір вистави. Цей простір виникає на перетині внутрішнього психофізичного стану виконавця, організації сценічного середовища та емоційної реакції глядацької аудиторії. Саме в цьому моменті народжується феномен театральної присутності — унікальна якість сценічного існування, яка не може бути повністю відтворена поза живим театральним процесом.

З наукової точки зору акторська діяльність може розглядатися як складна система творчого мислення. У межах цієї системи поєднуються різні рівні сценічної реальності: текстовий, образний, емоційний, просторовий і комунікативний. Актор працює з усіма цими рівнями одночасно, перетворюючи їх на цілісну художню структуру. В сучасному театральному процесі актор розглядається як ключовий елемент, що забезпечує взаємодію між художньою концепцією вистави та глядацьким сприйняттям. Такий підхід дозволяє розглядати акторську діяльність не лише як виконавський процес, а і як комплексну форму створення сценічної комунікації. Актор виступає не просто виконавцем ролі, а основним суб'єктом художнього діалогу. Через його творчість формується простір взаємодії між авторською думкою, режисерською інтерпретацією та культурним досвідом глядача. Саме ця здатність до створення живого комунікативного середовища й визначає незамінну роль актора у структурі театрального мистецтва.

С. Гордєєв

**ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ЛЕСЯ КУРБАСА
І СУЧАСНА ТЕАТРАЛЬНА ОСВІТА УКРАЇНИ:
ШЛЯХИ НАУКОВОГО ОСМИСЛЕННЯ ІСТОРІЇ, РЕАЛІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ**

S. Gordeyev

**THE PEDAGOGICAL HERITAGE OF LES KURBAS
AND MODERN THEATRICAL EDUCATION IN UKRAINE: WAYS OF SCIENTIFIC
COMPREHENSION OF HISTORY, REALITIES, AND PROSPECTS**

Кожного року 25 лютого театральна спільнота України традиційно визначає день народження видатного реформатора українського театру, актора, режисера, педагога, народного артиста України Леся Курбаса. За науковою темою кафедри режисури «Педагогічні принципи театральної школи Леся Курбаса» (керівник теми — професор С. І. Гордєєв) у Харківській державній академії культури, що є одним з відомих ЗВО України, відбувся круглий стіл під гаслом: «Леся Курбас і сучасна театральна освіта України: педагогічні роздуми». Ціль наукового заходу — виявлення специфічних ознак курбасівської театральної-педагогічної традиції, що сьогодні знаходить розвиток в освітянській практиці мистецьких ЗВО України.

В науковій дискусії брали участь актори, режисери, театрознавці, викладачі та студенти різних театральних ЗВО України: Харківщини, Львівщини, Рівненщини та Тернопільщини. Закономірно, що одним із завдань круглого столу був аналіз сучасного стану мистецької освіти та фундаментальної театральної спадщини, яку залишив для нас Лесь Курбас. Засідання науковців розпочалося виступом провідного бібліографа бібліотеки ХДАК — Світлани Василівни Євсеєнко. Її доповідь «Мистецькі та видавничі проекти за науковою темою ХДАК» торкалася великої роботи кафедри режисури, пов'язаної з дослідженням творчої та педагогічної спадщини Курбаса, упровадження його ідей у педагогічну практику викладачів кафедри режисури під керівництвом професора Гордєєва. Так, починаючи з 1993 року — організації та проведення в Харкові міжнародного фестивалю «БЕРЕЗІЛЬ-93», що був присвячений 115-й річниці з дня народження Леся Курбаса, науковці кафедри, протягом багатьох років і до сьогодні, проводили численні наукові конференції, мистецькі заходи та організували урочистості на честь видатного майстра українського театру. Доповідь С. В. Євсеєнко супроводжувалася змістовною та яскравою презентацією, завдяки якій учасники круглого столу змогли переглянути архівні відеоматеріали про фестиваль «Березіль-93» та урочисте відкриття пантеону сім'ї та пам'ятного знаку на честь Курбаса. Надалі, виступи учасників круглого столу засвідчили розмаїття тем та форм їх подачі (відео та фото презентації, майстер-класи, архівні матеріали). Зокрема, це було представлено в доповідях: «Педагогічні відкриття Леся Курбаса в роздумах сьогодні» Вячеслава Хім'яка — провідного майстра сцени Тернопільського академічного обласного українського драматичного театру ім. Т. Шевченка, народного артиста України, професора, лауреата премії ім. Леся Курбаса, професора кафедри театрального мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка; «Зіставно-типологічний підхід у вивченні творчого та педагогічного спадку Леся Курбаса: переваги і недоліки» Романа Лаврентія — кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри театрознавства та акторської майстерності ім. Богдана Козака, редактора журналу «Просценіум» Львівського національного університету ім. І. Франка; «Школа Леся Курбаса в умовах сучасної глобалізації» Ігоря Бориса — заслуженого діяча мистецтв України, професора кафедри майстерності актора Харківської державної академії культури. Про сучасний контекст у поглядах на творчість Л. Курбаса йшлося в доповідях: «Акценти Курбаса: кризь століття до сьогодні» Василя Баранюка — актора Тернопільського академічного обласного українського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, доктора філософії, асистента кафедри театрального мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка; «Творчий діалог Леся Курбаса з польськими театральними діячами: історичний контекст та художні паралелі» Людмили Ванюги — кандидатки мистецтвознавства, професорки, заслуженої діячки мистецтв України, завідувачки кафедри театрального мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка; «Система Курбаса: Реконструкція» як інструмент практичної роботи режисера (за книгою професора О. Клековкіна)» Юлії Щукіної — кандидатки мистецтвознавства, доцентки, завідувачки кафедри театрознавства Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського.

Тематичний напрям, присвячений роботі над виставою та роллю, був представлений у доповідях: «Педагогічні принципи актриси школи Курбаса — народної артистки України Валентини Чистякової та їх впровадження в сучасну

театральну освіту» Сергія Гордєєва — кандидата мистецтвознавства, заслуженого діяча мистецтв України, професора кафедри режисури Харківської державної академії культури, лауреата всеукраїнського проекту: «Наукова еліта України»; «Живе» слово театру “Березіль” у практиці викладання сценічної мови в ХНУМ імені І. П. Котляревського» Тетяни Грінюк — провідного майстра сцени Харківського академічного українського драматичного театру ім. Т. Шевченка, заслуженої артистки України, доцентки кафедри сценічної мови Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського; «Філософія сценічного мислення Леся Курбаса у вихованні режисера драматичного театру (на досвіді кафедри театральної режисури РДГУ)» Володимира Богатирьова — кандидата педагогічних наук, доцента, професора кафедри театральної режисури Рівненського державного гуманітарного університету.

Особливим доповідачем цього круглого столу був Микола Набока — випускник Школи Жака Лєока (École internationale de théâtre Jacques Lecoq — Франція), актор, викладач бакалаврського курсу Львівського національного університету ім. І. Франка, засновник і керівник мистецького об'єднання «Хвиля», ініціатор перевидання монографії М. Лабінського «Леся Курбас. Філософія театру» та книги С. Бондарчука «Мімограмота. Майстерство актора». Його доповідь мала назву: «Мімограмота»: підручник актора чи педагогічна провокація?. До свого виступу, він додав відеосюжет тренінгу з пластично-рухових імпровізацій за «школою Курбаса», який має докладний опис у книзі С. Бондарчука.

Також, під час зустрічі, відбулася презентація книги: Т. Фомиці «Леся Курбас. Від корифеїв до Авангарду» 2025 р. (м. Суми), яка відкриває нові факти в житті, творчості та педагогіці Леся Курбаса.

Результативність наукового форуму, який з'явився відкритою платформою для педагогічних роздумів професіоналів, поштовок для формування нових концептуальних ідей у театральній педагогіці, школою професійного зростання майбутніх акторів, режисерів, діячів культури і мистецтва, стала нагодою для рішення організаторів про регулярне проведення подібних заходів. Під час засідання було прийнято й рішення про видання наукового збірника за темами доповідей, у яких мова йшла про пошуки методів і принципів модернізації навчального процесу, що потребує переосмислення. І передусім це стосувалося впровадження ідей та засад школи українського режисера-новатора Леся Курбаса в сучасну театральну освіту України.

А. Кікоть

ПРОБЛЕМАТИКА ПОЕТИЧНОГО ТЕАТРУ В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ

А. Kikot

THE PROBLEMATICS OF POETIC THEATRE IN CONTEMPORARY ART OF UKRAINE

Концепція поетичного театру більшою мірою досліджена в історичному театральному контексті як різноманітність форм, художньо-образних рішень, етичних й естетичних принципів тощо. Генеалогію українського поетичного театру пов'язують передусім із творчістю Лесі Українки, Тараса Шевченка та Григорія Сковороди. Драматургію Лесі Українки відрізняє ліричність, сповнена символів і метафор, поетичність філософської драми. Міфологічна інтерпретація життя українського народу великим Кобзарем та намагання Григорія Сковороди